

РОЛЬ КУЛЬТУРИ НАУКОВОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Джунусалієва Г.Д., Ковальська Н.А.

Україна, Одеса, Одеський національний економічний університет

Реалії сьогодення актуалізують необхідність посилення ролі національної мови як найважливішого чинника прогресу науки, техніки, освіти. Для збереження і розвитку самобутнього колориту мови вітчизняних наукових досліджень необхідні національна стратегія мовного розвитку, підвищення ціннісно-мотиваційного статусу української наукової мови, вдосконалення змісту і методів неперервної мовної наукової освіти. На важливості реалізації таких заходів наголошують відомі вчені-мовознавці (Бацевич Ф. С., Гриценко Т. Б., Русанівський В. М., Пономарів О. Д. та ін.). Вони вважають, що професійна діяльність майбутніх спеціалістів будь-якої галузі народного господарства, виробництва, освіти, культури тощо перш за все ґрунтується на наукових знаннях, тому дотримання норм наукового стилю, зокрема знання особливостей побудови та мовного вираження, принципів укладання наукових текстів, їх категорій, ознак, характеристик, структурно-сміслових аспектів і змістовних частин, є важливим показником культури наукової мови.

Культура мови сучасного фахівця виявляється не тільки в ґрунтовній мовнокомунікативній підготовці, яка передбачає дотримання норм літературної мови, вміння висловлюватися правильно й виразно, використовуючи за призначенням різні стилістичні мовні засоби, а також у вільному послуговуванні нормативною національною науковою мовою в усіх підстилях у письмовій та усній формах. Мовна якість наукової продукції суттєво впливає на її теоретичну і практичну цінність. На жаль, сучасний рівень культури мови науки засвідчує більше проблем, ніж позитивних процесів на цьому полі діяльності. Причинами такого стану є недостатня мовнокомунікативна, стилістична компетентність фахівців, що мають справу відповідно до сфери своєї діяльності з опрацюванням необхідної професійної інформації, укладанням спеціальних текстів. Також існує й об'єктивна причина, яка значно перешкоджає розвитку національних наукових мов, – традиційне домінування в міжнародному науковому просторі англійської мови як глобальної мови науки.

Відтак, можна стверджувати, що **актуальність** даного дослідження визначається надзвичайним зростанням ролі культури наукової мови у формуванні професійної компетентності й усвідомленої позитивної мовної поведінки сучасних фахівців, їх здатності до критичного осмислення, наукового обґрунтування і творчого застосування методів пізнання, умінь інтерпретувати наукові концепції і теорії, виокремлювати й опрацьовувати (аналізувати, синтезувати, класифікувати, систематизувати) необхідну професійну наукову інформацію, прагнути до саморозвитку, вдосконалення професійних якостей.

Культура наукової мови, за визначенням Семеног О. М., – «нормативне застосування наукової мови в усній і писемній, діалогічній і монологічній формах, високий рівень мовнокомунікативної культури» [4: 6].

Основною одиницею культури наукової мови, безумовно, є науковий текст. Онуфрієнко Г. С. розглядає науковий текст як «єдиний комунікативний блок, що має чітку логізовану структурну організацію, яка формується під впливом двох основних факторів: характеру висвітлюваного змісту (тема → підтема → комбінація підтем) та способу його презентації» [3: 21].

Науковий текст завжди співвідноситься з комунікативною ситуацією та її антропоцентрами: автором і адресатом, суб'єктом мовлення та його партнером (або партнерами) у комунікації. Під комунікативною ситуацією визначаємо наукову функціонально-комунікативну сферу, в якій створюється науковий текст. Під антропоцентризмом (грец. *antropos* – людина і *kentron* – осереддя) розуміємо світоглядний принцип, згідно з яким людина є центром і вищою метою світу. Цей принцип у сучасному мовознавстві «визнається одним із найважливіших принципів організації та функціонування живої природної мови на всіх її структурних рівнях» [1: 215]. Антропоцентричність вважається категорією тексту, що зумовлена сукупністю здібностей і характеристик людини створювати та сприймати текст як мовленнєвий витвір [2: 246].

Одним із важливих питань у дослідженні наукового тексту є виокремлення властивих йому кваліфікаційних ознак, так званих категорій, які характеризують його як зразок зв'язного мовлення. Під категорією тексту (грец. *kategoria* – ознака) розуміють кваліфікаційну типологічну ознаку, яка притаманна всім мовленнєвим витворам [2: 139]. Категорії тексту відображають його найзагальніші та найсуттєвіші особливості і становлять етапи в пізнанні його онтологічних, гносеологічних і структурних ознак.

Основними категоріями наукового тексту вважаються цілісність; членованість; зв'язність; інформативна, логічна, оцінна, спонукальна насиченість; науковість; завершеність; послідовність; комунікативність.

Отже, підсумовуючи вищерозглянуте, можна зробити **висновок**, що завдання культури наукової мови полягає насамперед у вивченні закономірностей побудови наукового тексту на всіх рівнях мовної системи. Культура наукової мови вимагає знання норм літературної мови та вміння застосовувати їх у науковому мовленні; відбирати мовні засоби, які якнайкраще виконують завдання наукового спілкування; дотримуватися норм поведінки, доброзичливості, тактовності; досліджувати психологічну природу мовленнєвих помилок і фактори впливу на їх появу; вивчати специфіку лексичної та граматичної семантики наукового тексту.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. / Т. А. Єщенко. – К. ВЦ «Академія», 2009. – 264 с.
3. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: Навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
4. Семеног О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. / О. М. Семеног. – К. ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.